

סיכום

ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה.

ופרש"י: **יודע ציד - לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו: אבא, היאך מעשרין את המלח ואת התבן? כסבור אביו שהוא מדקדק במצוות.**

צריך ביאור: (א) כיצד מלמדת השאלה "היאך מעשרין את המלח ואת התבן" על **דקדוק במצוות** - והרי לכאורה אין היא מלמדת אלא על **עם-ארצות** גרידא! (ב) מה פשר השאלה "היאך מעשרין" - והרי מובן מאליו ש"מעשר" הוא נטילת החלק העשירי?

והביאור בזה:

כוונת עשו לא היתה למעשר רגיל (מעשר זרעים), שאותו מפרישים רק מגידולי קרקע, אלא למעשר שנהגו האבות לתת **מכל רכושם** (בדומה למעשר כספים) - כפי שמצינו באברהם, שנתן מעשר למלכיצדק **"מכל אשר לו"**.

למעשר זה התייחסה שאלתו של עשו - **"היאך מעשרין את המלח ואת התבן"**:

המיוחד במלח ובתבן הוא, שעיקר חשיבותם אינה כשהם בפני עצמם, אלא כשמערבים אותם בדברים אחרים: המלח - כשמערבים אותו בתבשיל, והתבן - כשמשתמשים בו לעשיית לבנים לבניין. וזו היתה שאלתו של עשו: כאשר מעריכים את השווי הכללי של הנכסים כדי להפריש מהם מעשר - האם מחשבים את המלח והתבן לפי ערכם כשלעצמם, או לפי שוויים העתידי, לאחר שיערבו אותם בדברים המעלים את שוויים?

שאלה זו היא שגרמה ליצחק לחשוב שעשו הוא **"מדקדק במצוות"**, כלומר שהוא משתדל לקיים את המצוות מתוך חשבון מדוקדק ככל האפשר.

בפרש"י זה רמוזים עניינים מופלאים בדרך ההלכה:

בעניין המעשר שנתן אברהם אבינו למלכיצדק נחלקו הרמב"ם והראב"ד: לדעת הרמב"ם לא היתה נתינה זו בגדר מצות מעשר, אלא נתינה חד-פעמית של מעשר משלל המלחמה בלבד; ואילו לדעת הראב"ד היתה נתינה זו בגדר מצות מעשר.

ומכך נובע ההבדל בין לשון רש"י ללשון המדרש כאן:

לשון שאלת עשו כפי שהיא מובאת במדרש היא **"היך מתקנין מלחא"** - שכן

המדרש נקט כדעת הרמב"ם שהאבות לא נהגו לתת מעשר מכל אשר להם, ולכן לשיטתו אין מקום לשאול כיצד **מעשרים** את המלח ואת התבן, שהרי הם פטורים ממעשר; השאלה היא רק "היך מתקנין", כלומר: מאחר שמטרת המעשר היא כדי לבצע "תיקון" רוחני בדבר המעושר - כיצד מקיימים "תיקון" זה בדברים הפטורים ממעשר, כמו מלח ותבן.

רש"י, לעומת זאת, נקט כדעת הראב"ד שאברהם נהג לתת מעשר "מכל אשר לו", ומובן שכך נהג גם יצחק בנו, והיה מעשר גם מלח ותבן; ולכן שינה רש"י מלשון המדרש, וניסח את שאלתו של עשו "היאך **מעשרין** את המלח ואת התבן".

מ"ינה של תורה" בפרש"י זה:

הסיבה לכך שעשו נקט דוקא שני סוגים אלו - מלח ותבן - היא משום ששניהם מרמזים על בירורו העתידי: מלח - שהוא "שורש כל הגבורות", והרי "אין הגבורות נמתקין אלא בשרשן"; תבן - שהוא קליפת החיטה, ולכן הוא מסמל את עשו שהוא "מסטרא דקליפה".